

Воробьев, В. В.: Лингвокультурологические принципы презентации учебного материала (Проблемы концентризма). Москва, ИРЯ им. А. С. Пушкина, 1993, 107 s.

Jedná se o monografii vedoucího vědeckého pracovníka Puškinova institutu v Moskvě V. Vorobjeva. Autor nabízí důkladně rozpracovaný didaktický model prezentace učební látky s omezeným tematickým obsahem, avšak teoretický význam modelu není omezen obsahem učiva, jež má převážně argumentační povahu. Proto recenzovanou publikaci můžeme hodnotit ze dvou základních hledisek. Na jedné straně jsou to teoretické aspekty metodologie v prezentaci učiva, na straně druhé je to obsah prezentované látky.

Autor vychází z aktuálních potřeb výuky ruštiny a jeho snahou je stanovit úzké souvislosti mezi jazykem a kulturou za účelem promítnutí těchto souvislostí do roviny lingvodidaktické. V širokém spektru možného kulturologického záběru autor vymezuje jedno téma: ruský národní typ (русская национальная личность), které je dále omezeno pouze na jeden specifický rys ruského národního typu (podle mínění autora nejdůležitější), a to na "соборность". Ruské slovo "соборность" můžeme do češtiny přeložit jen velmi obtížně, neboť má velmi silné lingvokulturologické pozadí a vyjadřuje národní soudržnost Rusů, ovšem v typicky ruském národním kontextu. Pouze přibližně ho můžeme přeložit pomocí slova "kolektivismus". Autorův teoretický didaktický model se tak opírá o konkrétní materiál, proto závěry v rovině teoretické jsou velmi přesvědčivé, na druhé straně samotný argumentační materiál se nám jeví jako sporný (otázka definice ruského národního typu, národní a univerzální vlastnosti, nejdůležitější rysy ruské národní povahy atd.).

Monografie obsahuje úvod, tři kapitoly

a závěr. První kapitola *Теоретические основы концентризма* popisuje základní parametry didaktického modelu (autor nepoužívá termín "модель"): obsah tématu (národní povaha a národní typ, tj. "личность"), stále se opakující a rozvíjející téma, tj. průběžné téma ("сквозная тема"), koncentrické rozvržení učiva, tj. dynamika vyučovacího procesu od nejjednoduššího k složitějšímu ("учебный концентр") a jejich vzájemné vazby. Soudím, že otázka objektivní definice národního typu a národní povahy je velmi sporná a může být předmětem speciální diskuze, avšak didaktické aspekty problematiky zasluhují pozornost čtenáře.

Druhá kapitola *Концентризм в лексическом обеспечении сквозных тем* je věnována podrobnému výkladu pojmů ideografického pole a tzv. integrálního sémú, jež jsou chápány jako základ manifestační kulturologické funkce jazyka. Autor vychází ze známých výzkumů Ju. N. Karaulova (1976) a O. Ducháčka (1960) (především při výkladu centra a periferie v ideografickém poli). Na základě ruské lexiky a frazeologie s tematickým zaměřením "ruský národní typ" autor uvádí způsoby formování obsahu ideografického pole integrovaného sémú "русская соборность". Výchozím bodem je počáteční vyučování a základní metodou je "učební koncentrizmus" s pohybem od jednoduché lexiky k textu. Ačkoliv výčet jednotlivých integrálních sémú (například hypermáboženské čtení ruského národa - s. 45) můžeme pokládat za subjektivní, jsou jednotlivé cykly výuky s lexikální náplní v rámci zvoleného didaktického modelu přehledné a přesvědčivé.

Třetí kapitola *Концентризм в текстовом обеспечении сквозных тем* pojed-

nává o textovém zabezpečení zvoleného tématu a specifikuje základní pojmy metodologie pro práci s textem: tematický text, volba textu, vzájemné vazby mezi textem a průběžným tématem. Autor definuje i požadavky na kulturologickou přípravu učitele. Soudím, že velmi správné jsou závěry o důležitosti kulturologické úrovně studenta, která může různě ovlivnit volbu učebního textu, zejména v počátečním stadiu vyučování. Autor při tom vychází ze základních didaktických ustanovení Je. M. Vereščagina a V. G. Kostomarova (1980). Za přínosné pokládám i autorem

navržené konkrétní metodické postupy na zvládnutí stereotypních představ mezi studenty (s. 69). Kapitola obsahuje ukázky konkrétních textů, které ilustrují didaktické textové zabezpečení pro jednotlivé etapy rozvržení učiva.

V závěru monografie najdeme konkrétní metodické aplikace základních teoretických ustanovení. Publikace je ukázkou nových přístupů k obsahu vyučování ruského jazyka se zřetelnou orientací na kulturologickou funkci jazyka a na poznávání ruské reality.

J. Timofejev

Polsko-makedonské studie

Kawka, M.: Studia konfrontatywne I textologiczne (polski/macedonski), Kraków 1994, 84 str.

Polskou makedonistiku a balkanistiku již mezi světovými válkami proslavil svými výsledky výzkumů slovanských nářečí okolí Soluně Mieczyslaw Małecki, na jehož nedokončené dílo pak po roce 1945 navázal výzkumy balkanolog Zbigniew Gołab.

Profesor krakovské Vysoké školy pedagogické Maciej Kawka byl několik let lektorem polského jazyka na Univerzitě Cyrila a Metoděje ve Skopji. Patrně to byl jeden z podnětů k srovnávacímu studiu polsko-makedonských styků v oblasti jazyka. Připojil se tak k značně velké skupině polských lingvistů z vysokých škol a akademických ústavů, kteří se systematicky věnují studiu zejména polsko-makedonské jazykovědné, onomastické a nářeční problematiky také ze širšího srovnávacího aspektu celobalkánského.

K několika svým dílčím časopiseckým studiím (např. o prefixu *po-* v polštině

a makedonštině nebo o některých syntakticko-sémantických otázkách) nyní M. Kawka připojil další a shrnul je v knize *Studia konfrontatywne I textologiczne (polski/macedonski)*. První část knihy obsahuje čtyři stati o otázkách polsko-makedonské konfrontativní gramatiky, např. zkoumá v nich sémantické struktury makedonského zvrátneho *se* a polského *się*, věnuje pozornost sémantice některých makedonských sloves a jejich polských protějšků a bohatě je dokládá příklady.

Svou teorii textu a intertextuálnosti (metatextuálnosti) rozpracovává Kawka ve třech státech založených na makedonských folklorních nebo literárních textech. První z nich je založena na lidově slovesném textu nejneproduktivnějšího sběratele makedonských pohádek, přísloví, hádanek, úsloví, aťd. Marka Cepenkova. V druhé stati rozebírá zesílený zápor v Cukrové pohádce (1980) současného makedonského prozaika